

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

«Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»

Нерубайський академічний ліцей №1 Нерубайської сільської
ради Одеського району Одеської області

Одеський приватний заклад освіти «Тіква- Ор Sameax»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО - ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

«МОДЕРНІЗАЦІЯ

**ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ»**

Одеса - 2024

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано до друку Вченою Радою

Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

Протокол № 11 від 29 лютого 2024 р.

Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 26-27 лютого 2024 року). Редколегія: І.А.Княжева, Т.І.Койчева, Т.Ю. Осипова, О. А. Галіцан, І. О. Бартенєва, І.С.Артемьєва, О.П.Ноздрова, П.П.Кинєва. Одеса: Університет Ушинського, 2024. 204 с.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів.
Відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

© Кафедра педагогіки Університету Ушинського, 2024

© Нерубайський академічний ліцей № 1 Нерубайської
сільської ради,

Одеського району Одеської області, 2024

© Одеський приватний заклад освіти «Тіква - Ор
Самеах», 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ: РОЗВИТОК ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

1. С.П.Зубрицька Концептуальні засади Комплексної Стратегії розвитку Нерубайського академічного ліцею № 1 Нерубайської сільської ради.....	5
2. А.І.Ганєва Реалізація ціннісних орієнтирів базової середньої освіти в Нерубайському академічному ліцеї №1.....	19
3. Л.Б. Савеліч Інноваційний навчальний курс «Навчаємося жити в громаді» - ефективна громадянська освіта учнівської молоді.....	29
4. А.А. Майстренко Впровадження технологій STEM-освіти у процес навчання.....	39
5. О.І Кісіль Мотивація школярів до навчання на уроках з використанням міжпредметних зв'язків.....	47
6. О.А.Майстренко Нестандартні форми навчання в початковій школі.....	54
7. Л.А.Носик Модернізація освітнього процесу у територіальній громаді.....	59
8. Т.В.Прокопенко Ціннісні орієнтири курсу «Здоров'я, безпека та добробут» - основа здоров'язбережувального освітнього середовища у територіальній громаді.....	68
9. О.В.Струкова Розвиток якісної освіти в територіальній громаді.....	76
10. О.О.Чалюк Розвиток читацької компетентності учнів на уроках літературного читання в початковій школі.....	81

СЕКЦІЯ: ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

11. Л.О.Калінчук Девіантна поведінка підлітків як психолого-педагогічна проблема.....	88
12. Ю.В. Смокова Вектори психологічної корекції гіперактивності у дітей.....	97
13. Т.М. Копилова. Використання інтерактивних методів навчання в освітньому процесі початкової школи.....	110

3. Корват С.А. Інноваційні технології навчання у процесі розвитку творчих здібностей учнів на уроках української мови та літератури. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum /Tvo/2011_2/006.pdf
4. Пентилюк М., Окуневич Т. Сучасний урок мови. Харків.: Основа, 2007. 120 с.
5. Пересунько Т.М. Сенкан на уроках української мови та літератури // *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2010. №8. С. 6.
6. Плиско К. Принципи, методи і форми навчання української мови. Харків: Основа, 2005. С.34-35.
7. Рубан С.А. Системне впровадження технологій особистісно зорієнтованого навчання в роботі з обдарованими дітьми // *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2010. №1. С.2.
8. Фасоля А.М. Особистісно зорієнтоване навчання: сутність, основи, технології. Рівне: Юлат, 2008. 130 с.

СЕКЦІЯ: ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Калінчук Лілія Олексіївна

*директорка Одеського приватного закладу освіти «Тіква–Ор
Самеах», Одеса, Україна*

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація. У статті визначено сутність девіантної поведінки підлітків у її соціальному, педагогічному та психологічному аспектах. Розкрито причини поведінкових порушень підлітків. Схарактеризовано напрями психолого-педагогічної роботи з девіантними підлітками.

Ключові слова: підлітки, девіантна поведінка, соціальна норма, поведінкові порушення, профілактика та подолання девіантної поведінки.

Вступ. Трансформація сучасного українського суспільства, зміна соціального устрою держави виявили недосконалість традиційної системи виховання. Директивна педагогіка, яка розглядає вплив за схемою «вимога – сприймання – дія», практично втратила свою ефективність, оскільки вона не розкриває суттєвих особливостей морального розвитку, не відображає всіх тонкощів способів реагування індивіда на поставлену вимогу, применшує активну роль особистості в засвоєнні норм, не враховує творчого оволодіння духовно-моральних цінностей. У школярів нерідко спостерігається недостатній рівень моральної культури. Специфіка морального розвитку, виявлення причин та умов виникнення різних форм девіацій, видів асоціальної поведінки шляхів її корекції викликають стійкий інтерес дослідників.

Результати і обговорення. Для розгляду проблеми педагогічної роботи з особами соціально-негативної (девіантної) поведінки необхідно уточнити, що являє собою дана категорія людей, які основні причини, що спричиняють їхнє формування.

Під нормою (від лат. norma) розуміють правила, точне приписання, встановлену міру. Вираз «соціальна норма» – це офіційно встановлені або сформовані під впливом соціальної практики правила суспільної поведінки й виявлення людини в конкретно-історичних умовах життя суспільства. Вони визначають сформовані або встановлені (дозволені або обов'язкові) стандарти поведінки особистості в групі, дотримання яких виступає для індивіда необхідною умовою взаємодії.

Соціальна роль людини виступає узагальненим способом виконання нею певної соціальної функції, що виявляється в сукупності відповідних дій. Вона визначається суспільним статусом особистості людини, який, у свою чергу,

визначається її положенням у середовищі (соціумі), правами й обов'язками. Поведінка людини в суспільному середовищі залежить від розуміння нею своєї ролі, ставлення до неї, прагнення й бажання її виконувати [2].

Поведінка з відхиленнями - термін, який позначає поведінку, яка не відповідає прийнятим у суспільстві нормам і рольовим призначенням. Поведінку з відхиленнями, останнім часом часто називають девіантною (від лат. *deviatio* – відхилення) або делінквентною (від лат. *delin-guens* – правопорушник). Під девіантною поведінкою мається на увазі система вчинків або окремі вчинки, дії людини, які носять характер відхилення від прийнятих у суспільстві норм. Найчастіше під девіантною поведінкою розуміють негативне відхилення в поведінці людини, що суперечить прийнятим у суспільстві правовим і моральним нормам.

Делінквентна поведінка людини свідчить про те, що її поведінка, що відхиляється, виходить за рамки закону, виявляється в кримінально карних діях, які підлягають адміністративним впливам.

Серед підлітків девіантна поведінка може бути обумовлена відхиленнями в розвитку особистості та її реагуванні. Частіше це реакції підлітків на важкі обставини життя. Вона перебуває на грані норми й хвороби, й тому повинна оцінюватися не лише педагогом, але й лікарем. Можливість появи відхилень у поведінці пов'язана також з особливостями фізичного розвитку, умовами виховання й соціального оточення [3].

Виникнення девіантної поведінки може бути обумовлене психологічними особливостями. У молодших підлітків відзначаються диспропорції в рівні й темпах розвитку особистості, з'являється почуття дорослості, яке призводить до завищеного рівня претензій, емоційність стає нестійкою, відзначається різкими коливаннями настрою, швидкими переходами від екзальтації до зниженого

настрою. При зіткненні підлітка з нерозумінням його прагнень до самостійності, а також у відповідь на критику фізичних можливостей або зовнішніх даних виникають спалахи афекту. Найбільш нестійкий настрій відзначається в 11–13 років у хлопчиків і в 13–15 років у дівчаток. На цей же вік припадає найбільш виражена впертість. Старших підлітків хвилює право на самостійність, вони шукають своє місце в житті. Відбувається диференціація здібностей, інтересів, формується світогляд. Однак цілеспрямованість і наполегливість у цьому віці усе ще співіснують з імпульсивністю й нестійкістю. Надмірна самовпевненість і категоричність сполучаються із чутливістю й непевністю у своїх силах. Прагнення до широких контактів уживається з бажанням бути на самоті, безцеремонність із сором'язливістю, романтизм із прагматизмом і цинізмом, потреба в ніжності із садизмом.

Розвиток особистості підлітка відбувається під впливом культури й суспільства, що виховали його, пов'язаний із соціально-економічним становищем і статтю. Полове дозрівання в сучасних підлітків завершується раніше наставання соціальної зрілості, наявна свобода вибору життєвого шляху подовжує час пристосування. При цьому соціальне дозрівання відбувається нерівномірно й залежить від завершення освіти, матеріальної незалежності або наставання повноліття. Підліток у деяких сферах життя може виявитися непристосованим і важко переживати свою неспроможність. Наприклад, маючи авторитет у групі спортсменів, підліток може виявитися зовсім незрілим у взаєминах з особами протилежної статі [5].

Протягом життя підлітка відбувається розширення діапазону соціальних ролей: учня, учасника самодіяльності, члена спортивної команди й т.ін. Однак їхнє освоєння відбувається насилу, що може призвести до великої емоційної напруги й порушення поведінки [1].

Серед поведінкових порушень можуть бути такі:

Гіперкінетичний розлад поведінки. Він характеризується недостатньою наполегливістю в діяльності, що вимагає розумової напруги, тенденцією переходити від одного заняття до іншого, не завершуючи жодного з них, поряд зі слабкерованою і надмірною активністю. Із цим можуть сполучатися нерозважливість, імпульсивність, схильність потрапляти в нещасні випадки, одержувати дисциплінарні стягнення через необдумане або зухвале порушення правил. У взаєминах з дорослими не відчувають дистанції, діти їх не люблять, відмовляються з ними гратися. Може бути також розлад поведінки й занижена самооцінка.

Розлад поведінки, що обмежується родиною. Він включає антисоціальну або агресивну поведінку (протестуючу, грубу), що проявляється тільки вдома у взаєминах з батьками й родичами. Можуть мати місце крадіжки з дому, руйнування речей, жорстокість стосовно них, підпали будинку.

Не соціалізований розлад поведінки. Характеризується сполученням упертої антисоціальної або агресивної поведінки з порушенням соціальних норм і значними порушеннями взаємин з іншими дітьми. Вона відзначається відсутністю продуктивного спілкування з однолітками й виявляється в ізоляції від них, нехтуванні ними підлітка або непопулярності, а також у відсутності друзів або емпатичних взаємозв'язків з ровесниками. Стосовно дорослих виявляють незгоду, жорстокість й обурення, рідше взаємини гарні, але без належної довіри. Можуть бути супутні емоційні розлади. Звичайно дитина або підліток самотній. Типова поведінка включає забіякуватість, хуліганство, вимагання або напад з насильством і жорстокістю, неслухняність, брутальність, індивідуалізм й опір авторитетам, важкі вибухи гніву й неконтрольованої люті, руйнівні дії, підпали.

Соціалізований розлад поведінки. Вона відзначається тим, що стійка асоціальна (злочинство, неправдивість, прогули школи, втечі з дому, вимагання, брутальність) або агресивна поведінка виникає в товариських підлітків. Часто вони входять у групу асоціальних однолітків, але можуть бути в складі неделінквентної компанії. З дорослими, що представляють владу, стосунки погані. Змішані, поведінкові й емоційні розлади, сполучення стійкої агресивної асоціальної або зухвалої поведінки з вираженими симптомами депресії чи тривоги. В одних випадках вищеописані розлади сполучаються з постійною депресією, що виявляється в сильному стражданні, втраті інтересів, задоволення від живих, емоційних ігор і занять, у самозвинуваченнях і безнадійності. В інших - порушення поведінки супроводжуються тривогою, боязливістю, страхами, нав'язливістю або переживаннями через своє здоров'я.

Делінквентна поведінка. Маються на увазі провини, що не досягають ступені криміналу, карного в судовому порядку. Вона виявляється у формі прогулів класних занять, спілкування з антисоціальними компаніями, хуліганства, знущання над маленькими й слабкими, вимагання грошей, викрадення велосипедів і мотоциклів. Нерідко зустрічаються шахрайство, спекуляція, домашні крадіжки. Перші втечі з дому відбуваються через страх покарання або як реакція протесту, а потім перетворюються в умовно-рефлекторний стереотип. Втечі виникають: як наслідок недостатнього нагляду; з метою розваги; як реакція протесту на надмірні вимоги в родині; як реакція на недостатню увагу з боку близьких; як реакція тривоги й страху покарання; у наслідку фантазерства й мрійності; щоб позбутися опіки батьків або вихователів; як наслідок жорстокого поводження з боку товаришів; як невмотивований потяг до зміни обстановки, якому передують нудьга, туга.

Психогенне патологічне формування особистості. Це аномальне становлення незрілої особистості підлітків під впливом: спотвореного виховання й хронічних психотравмуючих ситуацій; важких переживань життєвих труднощів; затяжних неврозів; дефектів органів чуттів і тіла або хронічних захворювань. У їхньому розвитку має значення неправильне виховання, у результаті чого нерідко приєднуються порушення поведінки [1].

Підлітки роблять собі з кіногероїв кумирів і намагаються їх у всьому наслідувати, а через те що практично будь-який позитивний герой має велику кількість недоліків і підвладний різним порокам (алкоголь, паління, наркотики й т.ін.), то дитина, якій це зовсім не треба, наслідуючи свого кумира, втягується в світ пороків, до якого згодом звикає й уже має пряму залежність від цього світу.

На жаль, у суспільстві сучасних дітей девіантна поведінка знаходить заохочення. Якщо дитина в середньому шкільному віці не відчуває пристрасті до шкідливих звичок, то в більшості випадків це викликає здивування й нерозуміння в учнівському середовищі. Вважається, що більш вихована дитина просто не розуміє «справжніх висот» спілкування, до яких прагне сучасна молодь. У таку форму спілкування дитини входить справжній «коктейль» якостей особистості, що сам по собі не припустимий у нормальному культурному суспільстві – це хамство, бажання виділитися шляхом ущипливих фраз і вульгарного поводження з оточуючими людьми, демонстрація своїх слабостей (схильність до алкоголізму, паління, розпусного способу життя) також є «позитивною стороною» у суспільстві сучасних підлітків.

Девіантна поведінка не властива людині, вона стає для неї «рідною» лише за несприятливих життєвих обставин.

Для профілактики й подолання соціально-негативних форм девіантної поведінки підлітків можна виділити наступні основні напрямки в педагогічній діяльності [4]:

I. Підвищення ролі родини в профілактиці у дітей соціальної поведінки з відхиленнями:

1. Підготовка майбутніх батьків до сімейного життя й виховання своїх дітей.
2. Створення сприятливої моральної обстановки в родині й у внутрішніх сімейних взаєминах.
3. Попередження помилок у сімейному вихованні.
4. Формування в дитини твердих моральних орієнтирів, моральної позиції.
5. Виховання з раннього дитинства вольових якостей і почуття власної гідності, що дозволить сформувати в людини морально-вольові якості.
6. Запобігання насильству над дитиною, яке придушує волю, або навпаки, формує культ сили, стимулює виховання агресивності до слабких, немічних.
7. Запобігання прилученню дітей і підлітків до спиртних напоїв, паління, азартних ігор.
8. Спонування дитини до самовиховання й навчання його методиці роботи над собою.

II. Підвищення виховної ролі освітніх установ у попередженні й подоланні девіантної поведінки дітей і підлітків:

1. Підвищення якості підготовки викладацького складу, формування в нього високої педагогічної культури.
2. Створення найбільш сприятливої обстановки в умовах освітньої установи для педагогічної діяльності.
3. Спонування викладацького складу до самовдосконалення, підвищення своєї педагогічної майстерності й педагогічної культури.
4. Створення при освітніх установах соціальної служби, яка сприяла б індивідуалізації роботи з дітьми й підлітками

девіантної поведінки, надавала б допомогу вчителю й батькам у роботі з ними.

5. Розвиток системи поза навчальною виховною роботою з дітьми й підлітками в умовах освітньої установи.

III. Розвиток доцільної взаємодії родини й школи; родини, школи й адміністративних органів за місцем проживання для попередження й подолання девіантної поведінки дітей і підлітків.

IV. Ефективний вплив на вибір кола спілкування дитини в процесі його розвитку, виховання.

V. Використання позитивних можливостей засобів масової інформації й захист і підлітків від їхнього негативного впливу.

VI. Прилучення дітей і підлітків до участі в позитивних суспільних центрах, організаціях (спортивних, культурно-дозвільних, туристичних, театральних, художніх й інших).

Висновки. Успіх у справі попередження та подолання соціально-негативної поведінки підлітків багато в чому залежить від того, якою мірою всі напрямки знаходять реалізацію на практиці. Необхідне створення системи, що охоплює родину, освітні установи, адміністративні органи, державні й недержавні центри по роботі з підлітками, що орієнтовані на турботу про дітей, на їхнє виховання, попередження й подолання поведінки з відхиленнями.

Література

1. Бех І.Д. Психологічний аналіз довільної поведінки особистості. *Психологія: наук. –метод. зб.* / Редкол.: О. В. Киричук (відп. ред.) та ін. К.: Освіта, 1993. С. 45-48.

2. Кавалеров А.І., Довгополюк В.О., Кавалеров А.А. Молодіжне середовище в його девіантному вимірі: Монографія. Одеса: Астропринт, 2005. 128 с.

3. Ківенко Н. В., Лановенко І.І., Мельник П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма: Монографія. Ірпінь: Академія

державної податкової служби України, 2002. 134 с.

4. Лютий В. П. Соціальна робота з групами девіантної поведінки: навч. посібник. К., 2000. 51 с.

5. Підліток: як йому допомогти / Упоряд. Т. Гончаренко. К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. 120 с. (Б-ка «Шк. світу»).

Смокова Юлія Володимирівна

практичний психолог

*Одеського приватного закладу освіти «Тіква–Ор Самеах»,
Одеса, Україна*

ВЕКТОРИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ ГІПЕРАКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ

Анотація. У статті визначено сутність поняття «гіперактивність», її причини. Схарактеризовано вектори психологічної корекції гіперактивності та роботи педагогів з даною категорією дітей.

Ключові слова: гіперактивність, психологічна корекція, методи корекції гіперактивності, причини гіперактивності.

Вступ. Складні сучасні соціально-економічні умови в державі, певні недоліки в системі освіти призвели до появи більшої кількості дітей з відхиленнями в поведінці, що призводить і дуже часто стає причиною шкільної неуспішності. Їхня гіперактивна поведінка, надмірна рухова активність, непосидючість, імпульсивність, невміння зосередитися несприятливо впливають на формування в них посидючості, уваги та загалом на навчання в школі.

Результати і обговорення. Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу зробити деякі узагальнення:

Найбільше число опублікованих робіт з вивчення гіперактивності є дослідженнями клінічного напрямку. Психофізіологічною основою гіперактивної поведінки в цих роботах виступає незрілість, недосконалість, порушення і розлади роботи мозку (за типом малих мозкових дисфункцій).